

LACNY (188) *ai*

łacny (187), **łacen** (1); łacny : łacen *SkarJedn* (5 : 1).

-c- (172), -cz- (16), [tz].

a jasne (w tym 2 r. błędne znakowanie).

comp i sup (59 + 3) (nã)łacniejszy; -éjszy (4), -(e)iszy (58).

sg m N łacny, łacniejszy (22). ◊ *G* łacn(e)go, łacniejszy(e)go (6). ◊ *A* łacny, łacniejszy (9), łacn(e)go (3). ◊ *I* łacnym (3). ◊ *f N* łacnã, łacniejszã, nãłacniejszã (28); -ã (20), -(a) (8). ~ (*attrib*) -ã (5); (*praed*) -ã (15). ◊ *G* łacn(e)j, łacniejsz(e)j (4). ◊ *A* łacną łacniejszą (7). ◊ *L* łacn(e)j (3). ◊ *n N* łacné, łacniejszyé, nãłacniejszy(e) (23), łacno (1) *SkarJedn*; ~ -é (1), -(e) (22); ~ *praed* -é (1), -o (1). ◊ *G* łacného, łacniejszego (19); -ého (1), -(e)go (18). ◊ *D* łacnému, łacniejszému (17); -ému (1), -(e)mu (16). ◊ *A* łacn(e), łacniejszy(e) (14). ◊ *I* łacnym (1). ◊ *L* łacnym (4). ◊ *pl N m pers* łacni (2). *m an* łacniejszy (1). *subst* łacn(e), łacniejszy(e). (11). ◊ *G* łacnych, łacniejszych (2). ◊ *A subst* łacn(e), łacniejszy(e) (4). ◊ *I f* łacniejszymi (1). *n* łacniejszymi (3). ◊ *L* łacnych (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. *Nie sprawiający trudności; facilis BartBydż, Vulg, Modrz, Cn; perspicuus Mącz; expeditus, parabilis, perspectus Morzd; explicitus, perfacilis, nulla re implicatus Cn (177) ; BartBydż 55b; then worek [...] przykładac na pierfi/ miękczy ie/ y odkażłowanie łacne dawa. FalZioł III 42d, I 7d, 17a,19b, 78c, V 7 (21); nie łacniejże⁸⁰ w cudzołóstwie iako przifięga. BielŻyw 3; V kogo głowa miãłfa z lzyrokã twarzã. Taki bywa barzo fmiãły, dowcipny [...] niedowierzaiãci, á maiãc łacne podeyrzenie GlabGad M7, B7v, Cv, D5v, D8v, Ev, 16; MiechGlab 35; KromRozm II m2v; LubPs kt; RejZwierz 35; Od tego czału Tãtãrowie łacny ślãk przewiedzyeli do Podola/ ktorym potym czełtokroć ziemie Rułkie ledã kiedy nãiezdziãli BielKron 388, 207v, 231v, 263, 315v, 436v; Omnia aperta omnia perspicua reperientur, Włzyłtki rzeczy łacne bẽdã okazãne. Mącz 406b, 57d; RejAp 18v, 28; GrzepGeom I3v; RejPos A3v, 9v [2 r.], 141v, 267; GrzegŚm 19; A tu iuz małz bãrzo łnacnã drogę y bãrzo łacny hãndel do wãpomożenia fwego. RejZwierz 14v, 78v, 79, 114v, 256v; WujJudConf 254v; RejPosWstaw 42v, [143⁴]; Nie dziwowałbym się gdy by się tylko moi brãcia/ to iest profłacy/ wtey małey a łacney rzeczy mylili BudNT Ii; CzechRozm 34, 35v, 52, 83v, 90 (8); [Expedita videtur ratio] Łacnyć teź iest y ten rãchunek/ ktorego łtãrołtowie nãłzi vzywãia ModrzBaz 120v; nã takã zbãwiennã rzecz z żadneyby się cłłowiek trudności wymowić niemiał: á dãleko więcej gdj tak łacno iest/ to nã cłzyni włzytko zbãwienie twoie/ Narodzie Rułki/ nalezy. SkarJedn 368, [A*2], 84, 147, 317, 368; Łacna nã to odpowiedz. SkarŻyw [197], 16, 203, 384, 528; CzechEp 90, 130, 151; ActReg 149; GostGosp 138; [cesarz turecki] wię bãrzo dobrze/ iż żadnych murów [Polska] nie ma/ łacny przyłtęp do nięy OrzJan 83; WujNT przedm 3, 29, a. 814, Luc 5/23; SarnStat 455, 1228; PowodPr 46 [2 r.]; Bo doły łã nã pyłznego głębokie/ /łacny vpadek/ pãdkie odmiãny v ludzi. SkarKaz 83b, 39a; SkarKazSej 664a, 691a.*

łacny do czego (3): GrzegŚm A2; Calep 877a; /s/ z punktem, albo takié /s/ miałto /lz/ [...] áni by rzeczy trudnoło, y do poięcia, do czytãnia, y do piãnia łacne bãrzo JanNKar E2v.

łacny u kogo (1): Wzowcięłz profłę do łiebie ten orłzak tak łacny/ Bo to v was iãk baczę vrząd bãrzo łacny. PaprPan V 2v.

łacny komu (4); *RejJóz* D5; *RejKup* cc2; *ReszList* 187; Przetoż wielki nierząd włączynią/ ktorzy mowią/ iż káżdemu piłmo ś. łacne/ y łowo Boże y táiemnice iego otwárte łą *SkarKaz* 81a.

łacny ku czemu (23): *FalZioł* I 6c, III 34d, IV 3a, V 2, 30 (8); *BielŻyw* 141; *GlabGad* N6v; *MiechGlab* 61; A iżeby rzecz łacnyeyłfa ku poyęcyu byłá/ [...] ták łye nápiłáło yákoby łye dwa myędzy łobą rozmawyalí *KromRozm I* A2; *KromRozm II* n4, r; *KromRozm III* L8; *BielKron* 431v; *Mącz* 288c; *CzechRozm* 98, 147v, 153v; Trzebá teź/ áby im [rodzice synom] zámierzyli mierność żywności/ ktoraby byłá niewydworna y ku sgotowáníu łacna/ [qui sit facilis et parabilis] *ModrzBaz* 10; *SkarŻyw* 86; *ZawJeft* 16.

łacny w czym (2): *RejPos* 289v; Sedicye łacne w rządách półpoftwá. *SkarKazSej* 695a marg.

łacny z czym (4): *RejJóz* D5; *RejKup* cc2; zówždy łacnieyłze iednáníe s przyiacielem niźli z nieprzyiacielem..*RejPos* 76; Boć iuz z gnoiem łacnieyłze miłterftwo/ ledá to chłop wywiezie *RejZwierc* 107v.

W przeciwstawieniach: »ciężki (3), trudny (13) ... łacny« (16): Siodma przyczyna ciężkiego albo łacznego rodzenia/ bywa z łtrony płodu albo dzieciátka. *FalZioł* v 17b; *BielŻyw* 141; [Mahomet mówił do rycerstwa] nic thák v was twárdego/ trudnego/ ciężkiego/ coby łie wam zá lekkie á łacne niezdało *BielKron* 255; *RejPos* 235v; *CzechRozm* 98; *ModrzBaz* 30; Trudne piłmá łacnieyłzymi máią być wykłádáne. *CzechEp* 136, 136, 155; *NiemObr* 81; *WujNT* 519, 814; *SarnStat* 751, 1306; *GrabPospR* L4v.

Wyrażenie: »za łacne pieniądze« = *tanio* (1): Gdy iey to [ziemię] zá łacne pieniądze przedáli/ kazála ikráiac łkorę wkoło co nácieníe/ y łkráiano ná długi rzemyk iż záłtal ná miłę w okoł. *BielKron* 75v.

Szeregi: »dobry, (albo, i) łacny« (4): Baranięta nie trzebione [...] miedzy inłżemi barany łą lepłzy y ku łtrawieniu łacnieyłzy *FalZioł* IV 3a; *Mącz* 288c; *SkarKaz* 311a; gdzie ludzie máią boiáźń Bożą [...] tám rząd dobry y łacny/ tám Pan Bog błogółławi *SkarKazSej* 686a.

»łacny, (a, i) łacny« = *planus et perspectus* *Modrz* [szyk 3 : 2] (5); *KromRozm II* r; *KuczbKat* 170; Ale iż y łami Troyożacy to wyznawáią: przeto łie ia w ták iáłney/ łacney/ y zgodney rzeczy zábáwiác nie chcę. *CzechRozm* 31 v; *ModrzBaz* 30; *CzechEp* 155.

»łacny, (a, i) krotki (a. krocichny)« [szyk 2 : 1] (3): Ale wnet łacna á krocichna iefth náuká Duchá s. káżdemu iáwnie opowiedzyaná przez Dawidá s. *RejPos* 228v; *CzechRozm* 91 v; *SkarKaz* 311a.

»lekki a łacny« [szyk 2 :1] (3): Tu zafię małz wíedsiecz o łacnym a lekkim y teź o ciężkiem rodzeniu *FalZioł* V 17a; *BielKron* 255; *RejPos* 235v.

»łacny, (i) ładny (i snadny)« (2): ZATYM NA TRZECIM MIEYSCV ACTIONES, ALBO PROCESS PRAWA ZIEMSKIEGO, PORZĄDKIEM BARZO ŁACNYM, ŁADNYM, Y KV PAMIĘCI SNADNYM. *SarnStat* 551, 1306.

»łacny i (a) otworzysty (a. otwarty)« (2): iefli łacne piłmo y otworzyłte/ czemu fię w nim nie zgadzáią/ á ieden tak wykłáda/ á drugi inák? *SkarKaz* 81b, 81 a.

»łacniejszy i pewniejszy« (1): Ci fię wrzezáii dla kroleftwá niebiełkiego/ ktorzy wieczną czyłtość Bogu pošlubili/ dla łacnieyłzego y pewnieyłzego doftápienia kroleftwá niebiełkiego. *WujNT* 80.

»prędszy i łacniejszy« (2): Reiełtr Rzeczy Czelnieyłzych w tych kfiáźzkách opiłánych/ dla pręłszego y łacnieyłzego náleźiená/ wedłóg porzádku obiecádlá łpisány. *CzechRozm* *; *LatHar* [+10]v.

α. N sg f w funkcji przysłówka: »łacniejsza« [w tym: to łacniejsza (2)] (3) : *RejKup* cc2; *LEcz* iużby to łacnieyła rozumieć y wierzyć iż Bog ieft iftność/ ále iáká to ieft iftność iuż to nie náłzego rozumu. *RejZwierc* 9v; *CzechRozm* 247v.

a. Skłonny, podatny; cereus Mącz (15) : łtraż miey y ná morzu Y ná źiemi: áby cię łacni niegotowym Grekowie nie záftáli. To ieft rádá moiá. *KochOdpr* D.

łacny do czego (1): A będziefz tym łacnieyły do pełnienia tego/ Gdy tu będziefz rozmyślał świętą mękę iego. *SiebRozmysł* [A3]; *SkarKazSej* 661b.

łacny ku czemu (12): [rozmarynowa woda] macicę pořila á řprawia ią łacnieyřą ku poczęciu. *FalZioł* II 11 a, I 19d, 31c, II 113b, V 35; Oczy głęoko w czele leżące, znamio: człowieka oftręgo wzroku y dobrej pamięci, wřzakoř przewrotnęgo, złořnego, zazrzywego, łacnego ku pořądzeniu *GlabGad* N6, M7, N2; *GliczKsiąř* k2; *Cereus in vitium flecti*, Łacny á łatwi ku złemu. *Mącz* 48a; *WujJud* 209v; *WujJudConf* 209v.

W połączniu szeregowym (1): iáko ieftł lekkie to řwięte brzemię ięgo/ [...] y iáko ieft łacne iáko ieft řpokoyne/ iáko ieft wdzyęcźne [*iugum meum suave est, et onus meum leve Vulg Matth 11/30*] *RejPos* 289v.

W przeciwstawieniu: »łacny ... twardy i uporny« (1): [*uparty człowiek*] nie ieft [...] łacny do námwowienia zá řłufźnemi wywodámi: ále twárdy y vporny/ řwoie tylo iákokolwiek chcąc przewieřć. *SkarKazSej* 661b.

Szeregi: »łacny a miękki« (1): Abowim one młode łátá ku tworzenyu łacne á myękkye řą/ łatwe teř vmyřly ich dla myękkości mogą być náuką yáką/ áłbo ćwiczeniem wypolerowane. *GliczKsiąř* K2.

»łacniejszy a wolniejszy« (1): takiefz teř około dupki dziecięczy dobra rzecz ieft maczać á nieiako zciřkać, iżby ku wyproźnieniu brzucha łacnieyřa á wolnieyřa była. *FalZioł* V 35.

2. Łagodny, miłosierny, dobry (11) : iuż mámy pewnego á bárzo łacne⁸⁹ lekarźá řwego Páná Jezu Kriřtuřá zbáwicielá náłzego/ ktory řie nam iáwnie opowieda s tą řwiętą á pilną opieką řwą *RejPos* 213.

łacny czemu (1): łacnym řye nářzym potrzebóm Pan řtáwi/ Gdy go człowiek obrońcą řwym pewnym řtáwi. *ZawJeřt* 21.

łacny ku komu (1): *GrabowSet* N3v cf »miękki, łacny«.

W przeciwstawieniu: »okrutny ... łacny« (1): Ale gdy on rzeczy ták okrutney obiecáć niechćiał/ odmienił dyabeł onę prořbę w rzecz łacnieyřą y rořkořźnieyřą/ to ieft/ żeby cudzołoftwo popełnił. *WerGořc* 255.

Wyrażenie: »łacne ubłaganie« (3); Zdana rzecz nieieft/ ktoraby nas niewiodłá do miłości y łacnego vbłagánia [*Nihil est, quod nos non hortetur ad amorem et placabilitatem*] *ModrzBaz* 67v, 67, 67v.

Szeregi: »cichy, spokojny i łacny« (1): Vpomina nas tedy wřzytko piřmo [...] á żebyřmy byli dobrowolnemi/ á vmyřłu ćichego/ řpokoynego/ y łacnego. *RejPosWstaw* [110³]v.

»łacny, łaskawy a miłościwy« (1): O miły wřzechmocny Pánie tocieř łacny/ łářkawy/ á miłościwy zakon nápiřác raczył w tych nędźnych řercach nářzych *RejPos* 181.

»miękki, łacny« (1): [*Panie*] Miękki łacny vmyřł/ day ku prořzácemu/ Iářny y gorący w chęci ku bliźniemu. *GrabowSet* N3v.

»wdzięczny a bárzo łacny« (1): [*řwięta nauka*] kthora bárzo wdzięczna á bárzo łacna ieft *RejPos* 14.

3. [*Wolny, swobodny*: żeć dobry przełożony niemoże tak łatznym być/ aby tełkność prożnowania/ nie flulfnemi rofkollfami miał gubić/ á fláchetną myłł/ grzechámi nieczyłtości łspácić *LorichKosz 67 (Linde)*].

lacny od czego: cf Szereg.

*Szeregi »wolny, łacny i wyzwolony«: boć tak myłł łzlachecka ktora łye wda w náukę tznót [...] od nieczyłtego pomyłlenia/ od łmrodliwego plugáłtwá/ y od wıłfelákiey zmázy nieczyłtości wolna/ łátna/ y wyzwolona będzie. *LorichKosz 67 (Linde)*.]*

Synonimy: 1. dobry, jasny, krotki, lekki, prędkie, snadny; a. miękkie, skłonnny, skory; 2. lekki, łaskawy, miękkie, miłóciwy, miły, powolny, wdzięczny; 3. swobodny, wolny, wyzwolony.

Cf LACWY, ŁATWI, NIELACNY

JZ